

Made in Zeeland

Zeeuwse ideeën voor levenskwaliteit

Made in Zeeland is een bestaand merk dat met bovenstaande ideeën alles in zich heeft om uit te groeien tot hét kwaliteitsmerk van Zeeland en de Zeeuwen. Dat vereist een schaa sprong in het denken. Het merk, dat nu nog alleen aan kaasjes en vruch tappen hangt, moet van toepassing worden op het totaalconcept van het nieuwe Zeeuwse landschap. Made in Zeeland, dat is binnenkort ook de Zeeuwse Daalder en Energielandschap Schouwen-Duiveland. De nieuwe kunststroming en het kunstwerk waarmee bewoners hun dorp opnieuw ‘bezielen’ is Made in Zeeland. En Made in Zeeland zijn ook restaurants die regionale producten op de kaart zetten en nieuwe duurzame producten die onze scholieren ontwikkelen.

Made in Zeeland is het imago waar Wij Zeeuwen trots op zijn en dat we graag aan de buitenwereld laten zien.

Pilot Schouwen-Duiveland

Made in Zeeland is een integraal concept voor Zeeland dat op kleine schaal kan beginnen. Schouwen-Duiveland is een geschikt pilotgebied. Het voormalige eiland kent een natuurlijke begrenzing en vormt een logische eenheid. Het is groot genoeg om er een energielandschap tot stand te brengen en groen regiogeld te laten rollen en het is klein genoeg om met betrokkenheid van bewoners de identiteit van het landschap te versterken.

Kernpunten van Made in Zeeland:

Groen Geld, Energielandschappen, hoofd en hart verbinden.

Leren voor Duurzame Ontwikkeling

Vanuit het landelijk programma Leren voor Duurzame Ontwikkeling steunt de Provincie Zeeland Zeeuwse inwoners en organisaties om hun ideeën over duurzame ontwikkeling uit te voeren. Made in Zeeland gaat vooral over ecologische duurzaamheid op Schouwen-Duiveland, met aandacht voor de relatie natuur en cultuur.

Een wereldvoorbeeld

Zeeuwen en Zeeland zijn met elkaar verbonden. De geur van de zee, het kale slik, de vruchtbare akkers, de hoge en tegelijk

kwetsbare dijken. Land en zee zijn voelbaar en hoorbaar, in geuren en kleuren aanwezig. Dat dóet wat met de bevolking. En andersom laat de bevolking zijn sporen na in het landschap. Het landschap als spiegel van onze ziel: Made in Zeeland gaat over deze verbondenheid tussen land en mensen.

De verbondenheid met het landschap is altijd aanwezig geweest, maar niet altijd voelbaar. In de afgelopen eeuw leken de natuur en de zee definitief overwonnen en is het gevoel van verbondenheid op de achtergrond geraakt. We vonden de natuur nietig en daarmee onbelangrijk, overkomelijk. Maar de laatste tijd is een verandering gaande. We zien dat het nietige ertoe doet en we leren opnieuw samenwerken met de natuur. Zo keert de verbondenheid met het land en de zee weer terug. En daar worden mensen ... gelukkiger van.

De natuur geeft Zeeland niet alleen haar identiteit: het Zeeuwse landschap heeft alles in zich om onze levenskracht te worden. Made in Zeeland is een concept dat staat voor levenskwaliteit en duurzaamheid. Een identiteit waar Zeeuwen trots op zijn, een voorbeeld voor anderen. Made in Zeeland is in die zin meer dan een rustiek merk van Zeeuwse vruch tappen. Het

- Een ogenschijnlijk gewaagd doel kan dichtbij zijn: nadat de rups zich ontpopt heeft tot vlinder, ontdekt hij een wereld met heel nieuwe dimensies

is een allesomvattend concept voor onze regionale economie, het landschap, de levensstijl en het onderwijs.

Made in Zeeland als wereldvoorbeeld. Het lijkt een gewaagd doel, een wereld te ver. Die wereld is echter dichterbij dan we denken. Om dat te zien, hoeven we alleen maar ... uit onze pop te kruipen.

Een ogenschijnlijk gewaagd doel kan dichtbij zijn: nadat de rups zich ontpopt heeft tot vlinder, ontdekt hij een wereld met heel nieuwe dimensies.

Zes ideeën voor duurzaam Zeeland

1. Groene scan

De welvaart van een land drukken we al sinds jaar en dag uit in het Bruto Binnenlands Product of het Bruto Nationaal Inkomen. Welvaart: dat zijn klinkende munten, harde euro's. Maar geld alleen maakt niet gelukkig. Daarom verschijnen

steeds meer maatlatten die andere waarden dan geldwaarden in beeld brengen. Eén daarvan is de Groene Scan: een maatlat voor het welzijn.

De Groene Scan beoordeelt het welzijn aan de hand van verschillende mens- en natuurwaarden: de materiële en immateriële leefsituatie van de bevolking, de verhouding tussen betaalde en onbetaalde arbeid, de ecologische voetafdruk per inwoner en de duurzaamheid van de economie. Zo maakt de Groene Scan ook duidelijk hoe we ons welzijn kunnen verbeteren: de sterke kanten beter benutten en meer aandacht schenken aan waarden die onder de maat zijn.

Door de Groene Scan krijgen de drie p's van people, planet en profit een nieuwe betekenis: profit is niet langer een doel op zich, maar 'slechts' een middel om de waarde van people en planet uit de drukken.

Voor Schouwen-Duiveland is een Groene Scan in ontwikkeling. De resultaten kan de regio benutten om de duurzaamheid te

		Bestaande methoden en instrumenten	Synthetische indicatoren
Welzijn	Sociaal	Gegevens CBS Mondiaal: VN Human Development Reports	Leefsituatie index SCP BOA index Human Development Index (HDI)
	Ecologisch	Voorraadcategorieën Living Planet Report Milieuschadecategorieën RIVM	Ecologische Voetafdruk Living Planet Index Duurzaam Nationaal Inkomen (DNI)
Bronnen van bestaan	Menswaarden	De fysieke, intellectuele en emotionele mogelijkheden/capaciteiten van alle mensen om producten en diensten voort te brengen. De mogelijkheden van natuur en milieu om menselijk bestaan en productie mogelijk te maken. De benodigde productiemiddelen als halffabricaten, machines en gebouwen.	
	Natuurwaarden		
	Gestolde waarden		

- Welzijn is op vele manieren uit te drukken.

Bron: Meta Economische Verkenningen plus (Keune et al., 2007).

vergroten. Deze inzichten vormen de basis voor alle volgende ideeën.

2. Zeeuwse Daalder

Geld moet rollen, dat is het uitgangspunt voor een gezonde economie. De praktijk voor Zeeland is echter dat het geld overwegend de regio uit rolt. Wie bijvoorbeeld boodschappen doet bij een grootgrutter, laat een groot deel van de winkelomzet wegstromen naar andere delen van de wereld. Het rentesysteem versterkt dat effect. De praktijk is bovendien dat het geld overwegend naar de rijkste tien procent van de bevolking rolt.

Het is dan ook geen wonder dat overal ter wereld lokale of regionale betaalsystemen opduiken. Ze zijn vaak heel succesvol. De kern is dat mensen diensten of producten uitwisselen binnen hun directe leefomgeving. De ruilwaarde wordt uitgedrukt in een lokale valuta, zoals de Gelre in Arnhem of de Noppes in Amsterdam. In Duitsland zijn al ruim 130 regionale systemen actief. Betalen met regiogeld heeft verschillende voordelen. Het stimuleert de regionale economie, omdat de lokale valuta alleen in de directe omgeving van waarde is. Regiogeld kent geen rente en blijft daardoor beter rollen: door oppotten wordt het niet meer waard. De ervaring is bovendien

dat producten en diensten in regiogeld uitgedrukt goedkoper zijn dan in euro's: de 'koers' is ongeveer 1,4. In de regio-economie is je euro een daalder waard!

De 'overwaarde' van regiogeld biedt kansen om het welzijn in de regio een extra impuls te geven. Uit de Groene Scan blijkt welke besteding van de 'overwaarde' daar het meest aan bijdraagt. Regiogeld wordt groen geld door te investeren in een duurzaamheid. Een mooie kans daarvoor biedt het CO2-quotum, dat bedrijven nu al moeten hanteren en burgers vanaf 2012. Door CO2-punten aan regionale diensten en producten toe te kennen,

- De Zeeuwse Daalder: het nieuwe regiogeld?

ontstaat een regionale economie die duurzaamheid van de omgeving bevordert. Bewoners raken zo meer betrokken bij hun woonomgeving. Als ook gemeentelijke belastingen worden betaald in groen geld, rolt een deel van het gemeentegeld binnen de regio door naar groene producten en diensten. Op Schouwen-Duiveland zijn regiogeld en CO2-punten prima te combineren met de Schouwen-Duivelandpas.

3. Energielandschap

Het open landschap van Zeeland is minder Zeeuws dan we denken. De grootschalige monocultuur is een tamelijk nieuw cultuurverschijnsel, van na de industriële revolutie.

Grootschaligheid is pas mogelijk geworden toen we energie uit oliestaten naar de regio konden halen. Op dat moment was het niet meer nodig lokale overschotten en tekorten van energie binnen de regio met elkaar te verbinden. De verwevenheid van landbouw, woningen en bedrijvigheid verdween en daarmee het kleinschalige landschap. Het landschap van nu is een olie-gestuurd landschap. De prijs die we daarvoor betalen is het CO2-probleem.

Nederland wil ieder jaar twee procent van het energiegebruik efficiënter inrichten. Dat lijkt weinig, maar daarvoor moeten we alles uit de kast halen. De inrichting van een energielandschap kan helpen. Een energielandschap is gevarieerder en kleinschaliger dan het huidige landschap. Woningen, bedrijfsruimten, recreatiegebieden en landbouwgronden zijn zo verweven dat efficiënte energiecascades kunnen ontstaan: restenergie van de ene gebruiker krijgt een nuttige toepassing bij een naburige gebruiker. De vele zon- en winduren en het getij maken lokale energieopwekking in een Zeeuws energie-

landschap vanzelfsprekend. Zo worden weer gesloten kringlopen mogelijk.

De energiecascade: restenergie stroomt door naar een volgend niveau. De hoeveelheid energie en de kwaliteit veranderen per niveau, totdat alles is benut.

Het energielandschap biedt ook mogelijkheden voor andere efficiënte cascades, bijvoorbeeld van warmte, water, meststoffen, afval en voedsel. Een uitwerking van de watercascade is de Waterslinger: regenwater dat op het dak valt, wordt opgevangen, gebufferd en vertraagd afgevoerd. In het verleden was dit op het Zeeuwse platteland heel gebruikelijk. Met het brakke

grondwater was zoet water tenslotte schaars goed. In de toekomst zal de waterslinger een comeback maken, omdat lokaal zoetwater een basisvoorwaarde is voor biodiversiteit, kwaliteit van de leefomgeving en welzijn.

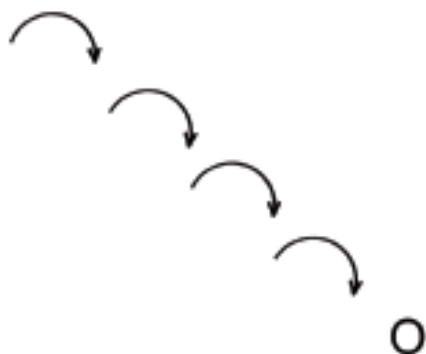
Naast harde kilojoules levert het energielandschap ook een ander soort energie op: leefenergie. Een gevarieerd landschap is aantrekkelijker dan een monotoon landschap. Mensen voelen zich er veiliger, meer op hun gemak. Een van de volgende ideeën, de School of Life, speelt daar verder op in.

4. Ecoteams

Het begrip Ecoteams is al weer een jaar of twintig oud. In de jaren negentig gingen groepjes burens samen aan tafel zitten om van elkaar te leren hoe ze het gas-, elektriciteits- en auto-gebruik konden verminderen. De voortgang hielden ze netjes bij in een werkschrift. Het klinkt wat schools, maar deze werkwijze had veel succes: het verbruik van gas, water en elektriciteit nam gemiddeld met zo'n vijftien procent af. En niet minder belangrijk: de deelnemers waren trots op hun zinvolle bijdrage aan de samenleving.

De CO2-problemen van onze tijd maken Ecoteams opnieuw een aantrekkelijke vorm om duurzaamheid te bevorderen. Op eigentijdse wijze, met discussiefora aan virtuele keukentafels. De kracht van Ecoteams is dat een abstract wereldvraagstuk dichtbij komt. Er ontstaat een handelingsperspectief en daarmee wordt het vraagstuk persoonlijk. De discussies in groepjes maken meer creativiteit los dan ieder afzonderlijk in zich heeft. Het vergelijken van persoonlijke resultaten levert daarbij een gezonde competentiestrijd op.

ENERGIE

- De energiecascade: restenergie stroomt door naar een volgend niveau. De hoeveelheid energie en de kwaliteit veranderen per niveau, totdat alles is benut.

De nieuwe Ecoteams zijn niet alleen in huishoudens actief, maar ook in bedrijven en overheden. Het onderwerp kan alles zijn wat verbetering behoeft; de groene scan laat zien om welke punten het gaat. Hoe gevarieerder de samenstelling van de teams, des te beter het resultaat. Daarom is -als logisch vervolg op het interdisciplinaire werken- nu ook het transdisciplinaire werken in opkomst: leken en vakdeskundigen gaan op gelijke voet in gesprek en komen tot betere ideeën door alle kanten van de medaille samen te brengen.

5. Onderwijsprofiel Duurzame Regio

Zeeuwse scholen brengen kinderen en jongeren al vroeg met duurzaamheid in contact. Dat is belangrijk, want draagvlak voor een duurzame toekomst begint op het schoolplein. Zeeland kan echter nog een flinke stap verder gaan op deze weg, door het visitekaartje Duurzame Regio te verbinden aan alle opleidingen.

Zeeland wil het kenniscentrum voor water en energie worden en daar sluit het profiel Duurzame Regio goed bij aan. De regio kan voorop lopen door heel nieuwe kennisvelden aan te bieden, zoals leven met zeespiegelstijging, verandermanagement, natuurlijke teelten en sociale duurzaamheid. Een 'Horizonscan', zoals eerder uitgevoerd door het ministerie van OCW, kan een geschikt instrument zijn om opnieuw tot een keuze van relevante kennisvelden te komen.

Samen met de andere ideeën van Made in Zeeland ontstaat zo een compleet pakket. Studenten lopen stages in bijzondere projecten, zoals energielandschappen, ecoteams of groene scans. Ze worden opgeleid voor beroepen die nuttig en nodig zijn als de regio gaat investeren in welzijn en duurzaamheid en ze leren omgaan met Groen Geld.

6. School of Life

Op zoek naar hun 'eigen ik' reizen mensen tegenwoordig de hele wereld over. Bedrijven organiseren survivaltochten in de Ardennen voor de persoonlijke ontwikkeling van hun werknemers. Maar waarom zou je naar verre natuur gaan om je eigen natuur te ontdekken? Het Zeeuwse landschap is tenslotte de spiegel van onze ziel.

Die spiegel heeft de afgelopen periode wel aan helderheid verloren. Het kleinschalige en het nietige, dat we óók in ons dragen, zien we tegenwoordig nauwelijks in het Zeeuwse landschap terug. De School of Life brengt daar verandering in. Door middel van cursussen aan bijvoorbeeld de Roosevelt Academy, krijgen Zeeuwen de kans een nieuwe identiteit aan het landschap te geven. Dat kan bijvoorbeeld door een kunstwerk of symbool te creëren voor een zandplaat, een verlaten werkplaats of een akker. Ook hier kan een transdisciplinair team tot bijzondere resultaten leiden: een team waarin omwonenden samen met een kunstenaar een idee ontwikkelen dat uiting geeft aan de genius loci, de geest van de plek.

COLOFON

Made in Zeeland is een samenvatting van het rapport Het 'gewaagde doel'.

Uitgave:

Provincie Zeeland, oktober 2009

Gedachtegoed:

Eric Odinot, www.odinot.nl/verytales

Tekst:

Met Andere Woorden, Arnhem

Begeleiding:

Provincie Zeeland
Directie Ruimte, Milieu en Water
Afdeling Milieuhygiene

Beeldmateriaal:

NuFormer Digital Media (p.2)
Eric Odinot (p.5, 7, 9)
Anda van Riet (p.10)
Jord Stenvert (omslag, 4, 8)

Einderedactie:

Provincie Zeeland,
Afdeling Communicatie

Prepress:

Provincie Zeeland,
Afdeling I&D

Druk:

LnO, Zierikzee